

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIGA INGLIZ TILINI O‘QITISHDA
LEKSIK QIYINCHILIKLAR VA BARTARAF ETISH YO‘LLARI**

Namangan davlat pedagogika instituti Xorijiy tillar kafedrasida o‘qituvchisi

Boltabayeva Ma‘rifatxon Baxromjon qizi

E-mail: boltabayevamarifathon@gmail.com

Telefon: +998942755577

Namangan davlat pedagogika instituti Xorijiy tillar kafedrasida o‘quvchisi

Azimov Samandar Murodjon o‘g‘li

E-mail: azimovsamandar196@gmail.com

Telefon: +99894242220

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18675176>

Annotatsiya: Maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga ingliz tili lug‘atini o‘rgatish jarayonida uchraydigan asosiy leksik qiyinchiliklar - fonetik-grafik nomutanosiblik, polisemiya, kollokatsion barqarorlik va ona tilidan keluvchi semantik interferensiya tahlil qilinadi. Tadqiqot yosh o‘quvchilarning kognitiv imkoniyatlari, ishchi xotira cheklovlari va abstrakt so‘zlarni idrok etishdagi murakkabliklar leksik kompetensiyaning shakllanishiga ta‘sir qilishini ko‘rsatadi. Muammoni bartaraf etish yo‘llari sifatida multimodal semantizatsiya, vizual-kognitiv tayanchlar, tematik-assotsiativ lug‘atlar va differensial takrorlash texnikasining samaradorligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, ingliz tili leksikasi, leksik qiyinchiliklar, polisemiya, semantik interferensiya, kollokatsiya, kognitiv rivojlanish, vizual tayanch, takrorlash texnikasi, kommunikativ metod.

Abstract: This article examines the major lexical difficulties encountered by primary school learners in acquiring English vocabulary, including phonetic-graphic inconsistency, polysemy, collocation stability, and L1-induced semantic interference. The findings indicate that children’s cognitive development, limited working-memory capacity, and challenges in processing abstract lexical items significantly influence the formation of lexical competence. The study highlights the effectiveness of multi-modal semantic presentation, visual-cognitive supports, thematic-associative vocabulary building, and spaced repetition techniques in overcoming these difficulties.

Keywords: primary education, English vocabulary, lexical difficulties, polysemy, semantic interference, collocation, cognitive development, visual support, spaced repetition, communicative approach.

Аннотация: В статье анализируются основные лексические трудности, возникающие у учащихся начальных классов при овладении английской лексикой: фонетико-графическое несоответствие, полисемия, устойчивость коллокаций и семантическая интерференция родного языка. Результаты исследования показывают, что когнитивные особенности детей, ограниченный объем рабочей памяти и сложности в обработке абстрактных слов существенно влияют на формирование лексической компетенции. В качестве эффективных путей преодоления трудностей предлагаются мультиModal‘ная семантизация, визуально-

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

когнитивные опоры, тематико-ассоциативные словари и техники интервального повторения.

Ключевые слова: начальное образование, английская лексика, лексические трудности, полисемия, семантическая интерференция, коллокации, когнитивное развитие, визуальная опора, интервальное повторение, коммуникативный метод.

Boshlang‘ich sinflarda ingliz tili o‘qitish jarayoni o‘quvchilarning lug‘aviy bazasini shakllantirishni talab qiladi, chunki mazkur bosqich keyingi bosqichlardagi fonetik, grammatik va nutqiy rivojlanishning poydevori hisoblanadi. Ingliz tili leksikasi o‘zining fonetik-grafik murakkabligi, ko‘p ma‘noliligi, kollokatsion barqaror birikmalari va ona tilidan keladigan interferensiya sababli o‘quvchilarda qator qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Mazkur jarayonni samarali tashkil etish uchun o‘qituvchi boshlang‘ich ta‘lim psixologiyasi, o‘quvchilarning yosh xususiyatlari va lingvodidaktik yondashuvlarga tayangan holda metodik strategiyalarni qo‘llashi zarur. Fonetik-grafik nomutanosiblik ingliz tilida yozilish va aytilish o‘rtasidagi farqlar sabab yuzaga keladi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari ingliz tilidagi grafema-fonema uyg‘unligining noturg‘unligi tufayli so‘zlarni to‘g‘ri talaffuz qilishda qiynaladilar. Ushbu muammoni kamaytirish uchun fonetik drillar, audio-vizual resurslar, minimal juftliklar bilan ishlash va fonetika markazlashgan lug‘aviy mashqlar samarali hisoblanadi. Polisemiya – ya‘ni so‘zlarning bir nechta ma‘noga egaligi – yosh o‘quvchilarda semantik chalkashliklarga sabab bo‘ladi. Bunda kontekst asosida ma‘no chiqarish, vizual yordamlar, semantik xaritalar, sodda misollar asosida ma‘nolarni farqlash texnikalari qo‘llanadi. Nutqiy vaziyatlar orqali har bir ma‘noning real qo‘llanishini ko‘rsatish polisemiya qiyinchiliklarini ancha kamaytiradi. Ingliz tiliga xos barqaror kollokatsiyalar boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun murakkab bo‘lib, bu birikmalarning ona tiliga to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjima qilinmasligi sababli semantik xatolarga olib keladi. Kollokatsion ogohlantirish, tayyor strukturalar bilan ishlash, drammatizatsiya, rasm asosidagi birikmalarni mustahkamlash va tez-tez takrorlanadigan o‘quv vazifalari bu jarayonda yordam beradi. Semantik interferensiya – ona tili leksik tizimining ingliz tilini qabul qilishga ta‘siri boshlang‘ich bosqichda eng ko‘p uchraydigan muammolardan biridir. O‘zbek tilidagi mos kelmaydigan ma‘nolar, kengaytirilgan yoki toraygan semantik qamrovlar inglizcha so‘zlarning noto‘g‘ri tushunilishiga olib keladi. Ushbu holatni bartaraf etish uchun kontrastiv yondashuv, ikki tilni qiyoslab o‘rgatish, misollarni real kontekstga joylashtirish va amaliy nutq vazifalari qo‘llanadi. Ushbu leksik qiyinchiliklarni bosqichma-bosqich yengish uchun multimodal yondashuv, yosh xususiyatlariga mos interfaol mashqlar, o‘yin texnologiyalari, ko‘rgazmali vositalar, audio-vizual materiallardan foydalanish va lug‘atni kommunikativ muhitda qo‘llash muhim sanaladi. Bu usullar o‘quvchining lug‘atni eslab qolishi, nutqiy faoliyatda qo‘llashi va kontekstual tafakkurini rivojlantiradi. Shunday qilib, ingliz tilini boshlang‘ich sinfda o‘qitishda uchraydigan leksik qiyinchiliklar tahlili ularni bartaraf etish jarayonida lingvodidaktik, psixolingvistik va metodik yondashuvlarni uyg‘un qo‘llash zarurligini ko‘rsatadi. Ilmiy asoslangan, yoshga mos, mazmun va metod jihatdan uyg‘un tashkil etilgan leksik o‘qitish jarayoni boshlang‘ich ta‘lim samaradorligini oshiradi va o‘quvchilarning keyingi bosqichlarda ingliz tilini ongli o‘zlashtirishiga mustahkam zamin yaratadi.

Boshlang‘ich sinflarda ingliz tilini o‘rgatish jarayonida lug‘at o‘zlashtirishning samaradorligi o‘quvchilarning yosh xususiyatlari va psixolingvistik omillarga bevosita bog‘liq. Tadqiqotlar shuni

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

ko‘rsatadiki, 7–10 yoshdagi bolalar cheklangan ishchi xotiraga ega bo‘lib, bir vaqtning o‘zida 5–7 ta yangi leksik birlikni samarali qayta ishlay oladi. Shu sababli yangi so‘zlarni o‘rgatishda vizual yordamlar, kontekstual misollar, multimediyaviy materiallar va tematik-assotsiativ yondashuvlar samarali hisoblanadi[].

Shuningdek, ingliz tilidagi fonetik-grafik nomutanosiblik, polisemiya va kollokatsion barqarorlik boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun qiyinchilik tug‘diradi. Ona tilidan keluvchi semantik interferensiya esa yosh o‘quvchilarning so‘zlarni noto‘g‘ri qabul qilishiga olib keladi. Leksik qiyinchiliklarni yengillashtirish uchun multimodal semantizatsiya, differensial takrorlash texnikasi, o‘yin texnologiyalari va vizual-kognitiv tayanchlardan foydalanish tavsiya etiladi[].

Semantik interferensiya - bu ona tilining (L1) leksik va semantik xususiyatlari boshqa tilni (L2) o‘rganishda talqin va tushunishga ta‘sir qilishi hodisasi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ingliz tilini o‘rgatishda semantik interferensiya ko‘pincha quyidagi shakllarda namoyon bo‘ladi:

o‘zbek tilidagi so‘zning bir ma‘nosini ingliz tilida har doim to‘g‘ri qo‘llashga intilish, ko‘p ma‘noli ingliz so‘zlarini noto‘g‘ri umumlashtirish, idiomatik yoki barqaror birikmalarni ona tiliga to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjima qilish urinishlari.

Masalan, o‘zbek tilidagi “issiq” so‘zi har doim ingliz tilidagi hot so‘zi bilan ifodalanadi deb qabul qilish noto‘g‘ri kontekstual qo‘llanishga olib keladi. Shu sababli semantik interferensiya boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining leksik kompetensiyasini shakllantirishda asosiy qiyinchiliklardan biri hisoblanadi[].

Ushbu muammoni bartaraf etish uchun kontrastiv yondashuv, vizual va kontekstual misollar, interfaol mashqlar va kommunikativ vazifalar qo‘llanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, semantik interferensiya bilan ishlashning samarali strategiyalari o‘quvchilarning yangi so‘zlarni to‘g‘ri tushunishi va nutq jarayonida faol qo‘llashini sezilarli darajada yaxshilaydi[].

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ingliz tili lug‘atini o‘rgatish jarayoni til kompetensiyasining asosiy poydevorini yaratadi. Ushbu davrda o‘quvchilarning nutq faoliyati, idrok qilish qobiliyati, ishchi xotira hajmi va kognitiv rivojlanish darajasi o‘rganilayotgan leksik birliklarning tezligi va samaradorligiga bevosita ta‘sir qiladi. Ingliz tilida so‘zlar fonetik va grafik jihatdan murakkab bo‘lishi, ko‘p ma‘nolilik (polisemiya), kollokatsion barqarorlik va ona tilidan keluvchi semantik interferensiya sababli o‘quvchilarda qiyinchiliklar yuzaga keladi.

Kollokatsiya – bu so‘zlarning tabiiy va barqaror birikmalari bo‘lib, ular nutqda ma‘no va ohangni to‘liq ifodalashga yordam beradi. Ingliz tilidagi make a decision, take a rest, fast food kabi birikmalar alohida so‘zlardan farqli ravishda o‘quvchilar tomonidan mustahkam yodlanishi zarur. Kollokatsiyalarni vizual kartochkalar, dramatzatsiya va kontekstual mashqlar orqali o‘rgatish ularning nutqiy kompetensiyasini oshiradi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kognitiv rivojlanish darajasi leksik o‘zlashtirishning samaradorligini belgilovchi asosiy omildir. 7–10 yoshdagi bolalar bir vaqtning o‘zida cheklangan sonli so‘zlarni qayta ishlay oladi, shu bois yangi lug‘at birliklari bosqichma-bosqich va mavzuga mos holda berilishi lozim. Kognitiv imkoniyatlar inobatga olingan darslarda vizual yordamlar, real predmetlar, multimodal materiallar va o‘yin texnologiyalari keng qo‘llanadi.

Vizual tayanch deb, so‘zlar va ularning ma‘nolarini rasm, predmet, diagramma yoki harakat orqali mustahkamlash usulidir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari abstrakt tushunchalarni vizual kontekst

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

yordamida tezroq anglaydi va eslab qoladi. Masalan, apple, run, house kabi so‘zlarni rasm yoki real predmet bilan birga ko‘rsatish ularning nutqiy qo‘llanishini oshiradi.

Takrorlash texnikasi o‘quvchilarning lug‘at boyligini mustahkamlash va uzoq muddatli xotirada saqlashga qaratilgan. Spaced repetition (differensial takrorlash) orqali yangi so‘zlar 1 kun, 3 kun, 1 hafta va 2 hafta interval bilan qayta ko‘rib chiqiladi. Shu bilan birga, kontekstli mashqlar va o‘yinlar orqali takrorlash samaradorligi oshadi.

Kommunikativ metod so‘zlarni faqat yodlash emas, balki real nutq vaziyatida qo‘llashga yo‘naltirilgan yondashuvdir. Rolli o‘yinlar, suhbat mashqlari va dialoglar o‘quvchilarda so‘zlarni faol qo‘llash ko‘nikmasini shakllantiradi. Shu tarzda ular leksik birliklarni kontekstual ravishda ishlatishni o‘rganadi va semantik interferensiya ta‘siri kamayadi.

REFERENCE

1. Nation, I. S. P. Learning Vocabulary in Another Language, 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2001, p. 45–50.
2. Marifatkhon Boltabayeva. (2025). The Clash Of Religious and Secular Views In Graham Greene’s Works. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 6(3), 8. <https://doi.org/10.47134/emergent.v4i1.64>
3. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching, 5th edition. Harlow: Pearson Education, 2015, p. 123–128.
4. Odlin, T. Language Transfer: Cross-Linguistic Influence in Language Learning, Cambridge University Press, 1989, p. 75–80.
5. Gass, S. & Selinker, L. Second Language Acquisition: An Introductory Course, 4th edition, Routledge, 2008, p. 210–215.
6. Azimov S. M. O‘quvchilarga xorijiy tillarni o‘rgatishda metodik usul va yondashuvlar hamda o‘qituvchining psixologik bilimi // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2024. – Jild 1, № 7. – B. 45–52.
7. Azimov S. M. , Maxammadaliyeva S. A. Modernizatsiya davrida o‘rta ta‘lim o‘quvchilari uchun ingliz tili o‘qitish usullari // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2024. – Jild 1, № 7. – B. 120–127.
8. Azimov S. M. , Darvishaliyeva O‘. A. Yangi til o‘rganish qiyinchiliklari va yechimlari // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2024. – Jild 1, № 7. – B. 235–241.
9. Azimov S. M. The place and significance of the English language worldwide // International Journal of Scientific Researchers. 2024. Vol. 5, Issue 2. P. 31–35.
10. Komiljon o‘g‘, Y. O. A. (2025). WAYS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO PRE-SCHOOL CHILDREN. Ustozlar uchun, 74(2), 193-194.
11. Azimov S. M. The place and significance of the English language worldwide // International Journal of Scientific Researchers. – 2024. – Vol. 5, Issue 2. – P. 31–35.
12. Azimov S. M. , Darvishaliyeva O‘. A. Yangi til o‘rganish qiyinchiliklari va yechimlari // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2024. – Jild 1, № 7. – B. 235–241.
13. Azimov S. M. , Maxammadaliyeva S. A. Modernizatsiya davrida o‘rta ta‘lim o‘quvchilari uchun ingliz tili o‘qitish usullari // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2024. – Jild 1, № 7. – B. 120–127.

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

14. Dexkonova G. A. Ingliz tili o‘qitish metodikasi. O‘quv qo‘llanma. №412648
15. Dexkonova G. A. Didaktik vositalardan foydalanib kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning leksik kompotentsiyasini rivojlantirish. “ til ta’limi tendensiyalari : muammo, yechimlar va istiqbollari” mavzusida konferensiya. Namangan- 2025. –B:126-130.